

SIMON KUNTA

Simon Leuannokan rakennusten lepakkotarkistukset

Raportti

24.11.2021

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	SELVITYSALUE	1
3	LÄHTÖTIEDOT JA MENETELMÄT	2
3.1	Lähtötiedot	2
3.2	Maastotyöt	2
3.3	Epävarmuudet	2
4	LEPAKOISTA YLEISESTI	2
5	LEPAKOIDEN SUOJELU	3
5.1	Uhanalaisuusluokitus.....	3
5.2	Luontodirektiivi.....	3
5.3	EUROBATS	3
5.4	Lepakoiden käyttämien alueiden luokitus.....	3
6	TULOKSET	4
6.1	Yleisesti.....	4
6.2	Rakennukset	4
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET	5
	LÄHTEET	5

Pohjakartat © Maanmittauslaitos 2020

Valokuvat © FCG Finnish Consulting Group Oy / Harri Taavetti

Kannen kuva: Leuannokan purettavia mökkejä

24.11.2021

Simon Leuannokan rakennusten lepakkotarkistukset

1 JOHDANTO

Tässä työssä on laadittu Simon Leuannokan asemakaavoitusta palveleva lepakkoselvitys. Työn tavoitteena oli selvittää soveltuvatko selvitysalueella olevat huonokuntoiset, purkukohteina olevat rakennukset lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi ja onko rakennuksissa merkkejä lepakoiden oleskelusta. Kaikki Suomessa esiintyvät lepakot kuuluvat EU:n Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajilistaan. Luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä.

Työ on laadittu Simon kunnan toimeksiannosta FCG Consulting Group Oy:ssä. Selvityksen on laatinut ympäristöasiantuntija Harri Taavetti.

2 SELVITYSALUE

Selvitysalue sijaitsee Simon kunnassa, Karsikonniemen itärannalla, Leuannokan alueella. Alueelle laaditaan asemakaavaa, jonka tavoitteena on mahdollistaa nykyaikaisen asuinalueen rakentaminen. Alueella tällä hetkellä olevat rakennukset ovat huonokuntoisia ja ne tullaan purkamaan.

Selvitysalue sekä rakennusten sijainnit on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1: Inventoitujen rakennusten sijainti (punainen rajaus)

24.11.2021

3 LÄHTÖTIEDOT JA MENETELMÄT

3.1 Lähtötiedot

Selvitysalueelta ei ole olemassa aikaisempia lepakkotietoja. Levinneisyytensä puolesta Simon korkeudella voi esiintyä lähinnä pohjanlepakko (Tidenberg ym. 2019).

Lähtötietoina on käytetty mm. seuraavia aineistoja:

- Tidenberg ym. 2019: Atlas of Finnish bats
- Bettersby 2010: Guidelines for Surveillance and Monitoring of European Bats.
- Bat Conservation Trust. 2007: Bat Surveys – Good Practice Guidelines. Bat Conservation Trust, London.
- Suomen lepakkotieteellinen yhdistys 2020: Suomen lepakkolajit – www.lepakko.fi

3.2 Maastotyöt

Kohteena olevat rakennukset inventoitiin maastossa 18.11.2021. Maastokäynnillä rakennuksista etsittiin lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikoille tyypillisiä jälkiä, kuten kuluma- ja raapimisjälkiä mahdollisten kulkuaukkojen suulla, virtsajälkiä, lepakoiden ulostepapanoita ulko- ja sisäseinustoilla ja lattioilla sekä syötyjen perhosten siipiä. Lisäksi tarkasteltiin muita ominaisuuksia, kuten sijoittuuko rakennusten läheisyyteen lepakoille suojaisia siirtymäreittejä, vai ovatko rakennukset avoimella alueella.

Lepakoiden ulostepapanat muistuttavat hiirten papanoita, mutta ne ovat rakenteeltaan erilaisia. Lepakoiden papanoiden pinta on karhea ja papanat sisältävät yksinomaan hyönteisten jäänteitä (tämä voidaan havaita hieraisemalla papana rikki). Lepakon papanoiden väri vaihtelee tummanruskeasta mustaan.

3.3 Epävarmuudet

Maastokäynti tehtiin marraskuussa, jolloin lepakot ovat siirtyneet talvehtimispaikkoihinsa. Työhön ei sisältynyt lepakoiden detektorikartoituksia, vaan työ perustui lepakoiden jättämien jälkien havainnointiin ja ns. rakennusten lepakkopotentiaalin arviointiin. Jälkien (esim. lepakonpapanoiden) perusteella ei voida tehdä tarkkaa arviota lepakoiden yksilömäärästä tai päiväpiilon käytön säännöllisyydestä.

4 LEPAKOISTA YLEISESTI

Kesällä Suomessa on tavattu 13 lepakkolajia, joista Simon korkeudella ainoa todennäköinen laji on pohjanlepakko. Suomessa talvehtivat lepakot heräävät horroksesta huhti-toukokuussa. Talvehtimisen jälkeen naaraat hakeutuvat perinteisiin lisääntymiskolonioihin. Aikuiset koiraat elävät usein erillään naaraiden ja poikasten yhteisöistä. Lepakot synnyttävät kesä-heinäkuussa ja niillä on usein vain yksi poikanen. Lisääntymiskoloniat sijaitsevat Suomessa usein rakennuksissa. Päiväpiiloiksi kelpaavat monenlaiset rakenteet kuten rakennukset, puunkolot, kaarnanraot, halkopinot ja kivikot. Lepakot vaihtavat päiväpiilojaan usein. Talvella Suomessa lepakoita on löydetty horrostamasta pääasiassa

24.11.2021

maanalaisista tiloista kuten luolista, kellareista ja bunkkereista. Näin ollen Leuannokan lautamökit voivat periaatteessa toimia lähinnä päiväpiiloina keväästä syksyyn.

5 LEPAKOIDEN SUOJELU

5.1 Uhanalaisuusluokitus

Nisäkkäiden osalta uhanalaisuusarviointi on päivitetty vuonna 2019 (Hyvärinen ym. (toim.) 2019). Uhanalaisia ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU) lajit. Silmälläpidettävät (NT) lajit eivät ole uhanalaisia lajeja. Suomessa esiintyvistä lepakkolajeista uhanalaisiksi määritellyjä ovat ainoastaan pikkulepakko (VU) ja ripsisiippa (EN).

5.2 Luontodirektiivi

Kaikki lepakkolajimme kuuluvat EU:n Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajilistaan. Luonnonsuojelulain 49 §:n mukaan lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Näitä ovat erityisesti lisääntymispaikat sekä talventimispaikat. Satunnaisessa käytössä olevia päiväpiiloja ei ole maankäyttöön liittyvissä selvityksissä yleensä tulkittu direktiivin tarkoittamiksi levähdyspaikoiksi, sillä lepakot vaihtavat päiväpiilopaikkaan usein ja vaihtoehtoisia paikkoja on runsaasti tarjolla. Virallista linjausta päiväpiilojen huomioimisesta ei ole tehty, sillä lepakoiden lajiryhmää ei ole käsitelty viimeisimmässä luontodirektiivilajeja käsittelevässä viranomaisohjeistuksessa (Nieminen & Ahola (toim.) 2017).

5.3 EUROBATS

Suomi liittyi Euroopan lepakoidensuojelusopimukseen (EUROBATS) vuonna 1999. Sopimus velvoittaa osapuolimaita huolehtimaan lepakoiden suojelusta lainsäädännön kautta sekä tutkimusta ja kartoituksia lisäämällä. EUROBATS-sopimuksen mukaan osapuolimaiden tulee pyrkiä säästämään lepakoille tärkeitä ruokailualueita sekä siirtymä- ja muuttoreittejä.

5.4 Lepakoiden käyttämien alueiden luokitus

Lepakoiden käyttämät alueet luokitellaan lepakkoselvityksissä yleisesti luokkiin I-III. Lisääntymis- ja levähdyspaikat kuuluvat luokkaan I (SLTY 2012):

Luokka I: Lisääntymis- tai levähdyspaikka

Ehdottomasti säilytettävä, hävittäminen tai heikentäminen luonnonsuojelulaissa kielletty

- Hävittämiselle tai heikentämiselle on haettava lupa ELY-keskukselta.
- Jos poikkeuslupa myönnetään, tulee lepakoille aiheutuvaa haittaa pienentää esimerkiksi asentamalla korvaavia päiväpiilopaikkoja, kuten pönttöjä. Korvaavista toimista antaa tietoa esimerkiksi Mitchell-Jones (2004).
- Suunnittelussa kannattaa ottaa huomioon suojeltuun kohteeseen liittyvät lepakoiden käyttämät kulkureitit ja ruokailualueet.
- Direktiivin tulkintaohjeen mukaan lisääntymis- ja levähdyspaikan käytön tulee olla säännöllistä (Euroopan komissio 2007).

24.11.2021

6 TULOKSET

6.1 Yleisesti

Selvitysalueen rakennukset ovat pieniä, purkukuntoisia, kylmiä lautamökkejä. Kaikkiin mökkeihin oli vapaa pääsy, joten ne pystyttiin tarkistamaan ja arvioimaan niiden soveltuvuutta lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikaksi. Yhtä mökkiä lukuun ottamatta niissä ei ole tulisijoja eikä savupiippuja / hormeja, jotka usein toimivat lepakoiden päiväpiiloina. Mökeissä ei myöskään ole erillistä vinttitilaa, joita lepakot myös usein suosivat. Mökit eivät siis ole lepakoiden päiväpiiloiksi eikä lisääntymis- tai levähdyspaikoiksi optimaalisia rakennuksia. Selvitysalueella ei sijaitse maakellareita tai muita potentiaalisia rakennuksia / rakennelmia.

6.2 Rakennukset

Kuva ulkopuolelta	Kuva rakennuksen sisältä
	
<p>Käytännössä kaikki mökit ovat samanlaisia, pieniä, harjakattoisia lautamökkejä, joissa ei ole erillistä vinttitilaa tai tulisijoja / piippuja / hormeja. Näin ollen lepakoille soveliaita lisääntymis- tai talvehtimipaikkoja ei käytännössä ole, vaan mökit ovat sellaisiksi liian kylmiä. Mökeissä on lisäksi hyvin niukasti lepakoiden päiväpiiloiksi soveltuvia koloja tai rakoja. Missään mökissä ei havaittu minkäänlaisia merkkejä lepakoista.</p>	

24.11.2021

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Selvitysalueella ei havaittu merkkejä lepakoiden päiväpiiloista, talvehtimispaikoista tai lepakoiden pitempiaikaisesta oleskelusta rakennuksissa.

Ei voida kuitenkaan täysin pois sulkea mahdollisuutta, että mökit toimivat satunnaisesti lepakoiden päiväpiiloina. Lepakot kelpuuttavat päiväpiiloikseen hyvin monenlaisia kohteita. Yleisen käytännön mukaan päiväpiiloja ei ole lepakoselvityksissä tulkittu luontodirektiivin mukaisiksi lisääntymis- ja levähdyspaikoiksi, sillä lepakoiden tiedetään vaihtavan päiväpiilooaan yleensä usein (mm. Diez & Kiefer 2016) ja direktiivin tarkoittamien levähdyspaikkojen käytön tulee tulkintaohjeen mukaisesti olla säännöllistä (Euroopan komissio 2007). Päiväpiiloiksi soveltuvia kohteita on myös yleensä tarjolla runsaasti, sillä päiväpiiloiksi kelpaavat esimerkiksi hyvin monenlaiset ihmisen tekemät rakennukset, halkopinot, puiden kolot ja kaarnan raot. Siten yksittäisten kohteiden katoaminen ei todennäköisesti vaikuta haitallisesti lepakoiden esiintymiseen alueella.

Mökkien purkamiselle ei näin ollen ole luontodirektiivin mukaista estettä.

LÄHTEET

Bat Conservation Trust. 2007: Bat Surveys – Good Practice Guidelines. Bat Conservation Trust, London.

Blomberg, A.S., Vasko, V., Salonen, S., Petersons, G. & Lilley, T. M. 2019: First record of a Nathusius' pipistrelle (*Pipistrellus nathusii*) overwintering at a latitude above 60°N. *Mammalia*.

Diez C. & Kiefer, A. 2016: Bats of Britain and Europe. Bloomsbury Publishing. UK. 2016.

Euroopan komissio 2007: Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC. 88 s.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kempainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Kinnunen, H, Kyheröinen, E-M. ja Stjernberg, T. 2009: Suomen lepakot. – Luonnontieteellinen keskusmuseo <www.luomus.fi> (luettu 6.11.2020).

Kyheröinen, E.M., S. Aulagnier, J. Dekker, M.-J. Dubourg-Savage, B. Ferrer, S. Gazaryan, P. Georgiakakis, D. Hamidovic, C. Harbusch, K. Haysom, H. Jahelková, T. Kervyn, M. Koch, M. Lundy, F. Marnell, A. Mitchell-Jones, J. Pir, D. Russo, H. Schofield, P.O. Syvertsen, A. Tsoar 2019: Guidance on the conservation and management of critical feeding areas and commuting routes for bats. EUROBATS Publication Series. No. 9. UNEP/EUROBATS Secretariat, Bonn, Germany, 109 pp.

Lewanzik, D. & Voigt, C. 2016: Transition from conventional to light-emitting diode street lighting changes activity of urban bats. *Journal of Applied Ecology*.

Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. ja Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen ympäristö 742. Ympäristöministeriö. 113 s.

Suomen lepakotieteellinen yhdistys ry. 2020: Suomen lepakolajit. <<https://www.lepakko.fi>>

24.11.2021

Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry. 2012: Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. <http://lepakko.fi/docs/SLTY_lepakkokartoitusohjeet_2012_12.pdf>

Tidenberg, E.-M., Liukko, U.-M., Stjernberg, T. 2019: Atlas of Finnish bats. Ann.Zool. Fennici 56: 207-250

Wermundsen, T. 2010: Bat habitat requirements – implications for land use planning. Dissertations Forestales 111. 49 s.

Wermundsen, T. & Siivonen, Y. 2008. Foraging habitats of bats in Southern Finland.

Voigt, C.C, C. Azam, J. Dekker, J. Ferguson, M. Fritze, S. Gazaryan, F. Hölker, G. Jones, N. Leader, D. Lewanzik, H.J.G.A. Limpens, F. Mathews, J. Rydell, H. Schofield, K. Spoelstra, M. Zagnajster 2018: Guidelines for consideration of bats in lighting projects. EUROBATS Publication Series No. 8. UNEP/EUROBATS Secretariat, Bonn, Germany, 62 pp